

**ANLIŞILMAMA, YANLIŞ ANLAŞILMA VE
KASITLI YANLIŞ YORUMLANMA KARŞISINDA**

SEYYİD KUTUP

DR. ABDULKADİR TURAN

Anlaşılmama, Yanlış Anlaşılma ve Kasıtlı Yanlış Yorumlanma Karşısında Seyyid Kutup

Hazırlayan: Dr. Abdulkadir Turan

Tashih ve Eklmeler: Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi

SDAM, Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi

İstanbul 2019, Ağustos

Kategori: Düşünce Analiz

sdam.org.tr

Bu yayının hakları SDAM Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi'ne aittir. Bu yayın SDAM'ın izni olmaksızın yayınlanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

İçindekiler

Seyyid Kutup'un Hayatı	4
Seyyid Kutup'un Siyasi Hayatı	6
Seyyid Kutup'un Fikrî Hayatı	8
Seyyid'in Fikriyatı (İdeolojisi).....	12
Seyyid'in Anlaşılma Biçimi.....	14
Seyyid'in Etkileri.....	18
Seyyid Kutup'la İlgili Son Görüşler.....	20
Selefilerin Seyyid Kutup'la İlgili görüşleri.....	21

Seyyid Kutup'un Hayatı

Seyyid b. Kutb b. İbrâhîm b. Hüseyin eş-Şâzilî, 9 Ekim 1906'da Mısır'ın Asyût vilâyetine bağlı Mûşâ köyünde doğdu. Kuzey Mısır'daki bu tarım alanı içindeki köy, orada medfun Şeyh Abdülfettah adına Beledü'ş-Şeyh Abdülfettah diye de bilinir.

Sosyal ilişkileri güçlü olan köy halkının büyük çoğunluğu Müslüman'dır ancak köyde bir kiliseleri bulunan Hıristiyan azınlık da vardır.¹

Seyyid Kutup'un altıncı atası el-Fakir Abdullah, Hindistan'dan Hac için geldiği Mekke'den Mısır'a geçmiş ve buraya yerleşmiş, buradan evlenmiş ve köy halkına intisap etmiştir. Seyyid, Ebû Hasan en-Nedvî'nin 1951'deki Mısır seyahati sırasında, ona Hint kökenli olduğunu ifade etmiştir.

Seyyid Kutup'un babası Kutub İbrahim Hüseyin, Mustafa Kamil'in 1908'de kurduğu Hizbü'l-Vatanî üyesidir. Bu parti, sesini kendi mensubu olan İbrahim Vasıf el-Verdanî'nin Mısır'ın İngiliz yanlısı Başbakanı Butros Gali'yi 1910'da öldürmesiyle duyurmuştur.

Köydeki toplanma noktası Kutup İbrahim'in evi olan parti, İngiliz istilası karşıtıdır, meşrutiyetçidir, milli ruhun korunduğu bir milli kalkınmadan ve sanayileşmeden yanadır.

İbrahim Kutup, partinin yayın organı el-Liva'yı köye getirip evinde topladığı köylüler için oğlu Seyyid'e okutturmuştur.

Kutup İbrahim, çok az kişinin hacca gittiği o günlerde hacca gidip el-Hac unvanını almış, namazlarını camide cemaatle kılan dindar bir şahsiyettir.

Seyyid'in annesi ise köyün yine saygı duyulan isimlerinden Hüseyin Osman'ın kızıdır. Hüseyin Osman, bir süre Kahire'ye yerleştikten sonra köye dönmüştür. İki oğlunu el-Ezher'de okutmuştur. Onlardan Ahmed Hüseyin, Ahmed el-Muşî ismiyle Kahire dergilerinde siyasi yazılar yazmıştır.

Seyyid'in ailesi Mısır'da Ehl-i Hadise en yakın tarikat olarak kabul edilen Şazeli tarikatı mensubudur. Bu vesile ile evlerinde Aşûra dâhil muhtelif İslam'i etkinlikler icra edilir, evliya menkıbeleri anlatılırdı.²

¹ Salih Abdülfettah el-Hâlidî, Seyyid Kutub, Dârü'l-kalem: Dımaşk, 2000, s. 49.

² Hâlidî, s. 49-53.

Seyyid, en-Nedvî'nin söz konusu seyahat sırasında kendisine yönelttiği biz seni edip olarak bilirdik, İslamî fikriyatta eser vermeye başlaman nasıl oldu, sorusuna cevap verirken annesinin ve bu evliya menkıbelerinin kendisi üzerindeki etkisinden söz etmiştir.³

Seyyid, ilk İslamî eseri “Kur'an'da Kıyamet Sahneleri”ni kendisi Kahire'de öğrenci iken vefat eden babasına ithaf etmiş, ithaf metninde onun her akşam yemeğinden sonra dedelerinin ruhuna ulaşması dileğiyle Fatiha okumasını kendisinin Kur'an'la ilk tanışma vesilesi olarak anmıştır.

Seyyid, ikinci kitabı “Kur'an'da Edebî Tasvir”i ise 1940'ta vefat eden annesine ithaf etmiş; onun evdeki etkinliklerde özellikle Ramazan boyunca Kur'an okuması ve okutmasının kendisinin Kur'an'a meyli üzerindeki etkisini anmıştır.⁴

Seyyid'in eğitim hayatı altı yaşında köyün modern okulunun hazırlık sınıfına giderek başlamış; aile, hazırlık sınıfından sonra onu modern okuldan alıp klasik medreseye vermiştir. Ama Seyyid, bir gün sonra eski okulunda ısrar ederek modern eğitime dönmüştür.

Seyyid, aynı okulda iken henüz sekiz yaşını geçmeden Kur'an hıfzına başlamış, yine aynı okulda iken 10 yaşında hıfzını bitirmiştir.⁵

Seyyid, 1918'de bitirdiği ilkokulun ardından ilköğretmen okuluna başlamış, bu okulun henüz birinci sınıfında iken Mısır'da 1919 Devrimi olarak nitelenen, Mısır'ın bağımsızlık sürecinin ilk halk ayaklanması gerçekleşmiştir. S'ad Zağlul'un sekülerizme yatkın Sol meyilli Wafd Partisi'nin öncülük ettiği ayaklanmaya Seyyid'in ailesinin mensubu olduğu Vatan Partisi de büyük katkı vermiştir. Seyyid de yaşının küçüklüğüne rağmen mescitlerde halka bildirileri okumuştur.⁶

Seyyid, on dört yaşında iken 1920'de eğitimine dayısının yanında devam etmek üzere Kahire'ye yollanmıştır.

Seyyid'in dayısı, Ahmed Osman Hüseyin Zeytuniye'de oturuyordu ve Mısır'ın Cedide'de oturan Abbas Mahmud Akkad'ın arkadaşıydı. İkili bütün çevreleri ile birlikte Wafd Partisi üyesiydiler.

---

³ Nedvî, s. 95.

⁴ Hâlidî, s. 53-56.

⁵ Hâlidî, s. 67-68.

⁶ Hâlidî, s. 75.

Seyyid, Kahire’de ilköğretmen okulunda üç yıl okuyup o okuldan 1924’te mezun olduktan sonra, 1925’te Darü’l-Ulum Hazırlık Okuluna başladı. Aynı okuldan 1929’da mezun oldu. Ardından 1933’te Darü’l-Ulum’un kendisinden mezun oldu.⁷

Darü’l-Ulum, Mısır’da İslamî ilimlerin kalelerinden ve orada yetişenler, İslamî hassasiyet konusunda el-Ezher mezunlarından daha keskin kabul edilirdi.⁸ El-Ezher, daha akademik bir program uygularken Dârü’l-Ulum, daha aksiyoner şahsiyetler yetiştirirdi. İmam Hasan el-Benna da modern bilimle İslamî ilimleri bir arada okutan bu eğitim fakültesinden 1928’de mezun olmuştur.⁹

Seyyid, 1933’ten itibaren Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda çalışmıştır. 1940’ta görüşlerinden duyulan huzursuzlukla okullardaki görevine son verilip bakanlık hizmetine alınmış, bakanlıkta Arap edebiyatı araştırmaları ve tercüme dairesi gibi birimlerde çalışmış, 1944’te oradan da uzaklaştırılarak ilköğretim müfettişi yapılmış, 45’te tekrar bakanlığın “Halk Kültürü İdaresi”ne alınmış, 48’de Amerika’ya eğitim araştırmaları yapması talebiyle yollanmıştır. 3 Kasım 1948’de İskenderiye’den ayrılarak çıktığı Amerika seferinden 22 Ekim 1950’de dönmüştür. Bu tarihten 17 Mayıs 1952’ye kadar müfettiş ve eğitim uzmanı olarak bakanlıkta çalışmıştır. Toplam on dokuz yıla yaklaşan bakanlıktaki görevi, aşırı baskılar karşısında 18 Ekim 1952’deki istifası ile bitmiştir.¹⁰

Devrin Eğitim Bakanı, İsmail el-Kubanî görevine dönmesi için ısrarda bulunmuşsa da Seyyid, dönmemekte ısrar etmiş, bunun üzerine bakan, büyük hizmetlerini dikkate alarak emekli edilmesini istemiş ve 1954’te Abdünnasır başkanlığındaki hükümet bu teklifi gündeme alıp reddetmiştir.¹¹

Seyyid Kutup’un Siyasi Hayatı

Seyyid, İngiliz karşıtı Vatan Partisi’nin görüşleri ile büyümüş ancak Kahire’ye geçtikten sonra dayısı Ahmed Osman ve Abbas Mahmud Akkad’ın etkisiyle Wafd Partisi’ne yaklaşmıştır. Wafd, 1942’de Kral Faruk’a yaklaşıncaya Seyyid bu partiden

---

⁷ Hâlidî, s. 76-79.

⁸ Nemnem, s.29.

⁹ Hâlidî, s. 79-80.

¹⁰ Hâlidî, s. 87.

¹¹ Hâlidî, s. 90.

ayrılmış ve Sa'diyyîn Partisi'ne üye olmuştur ardından 1945'te siyasî partilerle ilişkisini kesmiştir.¹²

1950'de ABD'den döndükten sonra İhvan-ı Müslimin ve ona yakın görünen Hür Subaylarla yakın ilişkide olan Seyyid Kutub, Temmuz 1952'de yapılan askeri darbenin içinde yer aldı. Darbeden önceki toplantıların bir kısmı onun evinde yapıldı. Ağustos 1952'de verdiği İslâm'da ruhî ve fikrî hürriyet konulu konferans Hür Subaylar'ın takdirini kazandı. Hür Subaylarla İhvan'ı yakınlaştırmaya çalıştı. Darbe konseyi Hey'etü't-tahrîr'in tek sivil üyesi olarak bulundu. Bir süre Abdunnâsır'a İhvan adına danışmanlık yaptı.

Hür Subayların dış güçlerle anlaşarak İhvan'ı tasfiye etme çabalarına karşı İhvan'ın yanında yer aldı, 1953'te İhvan'a resmen üye oldu.

15 Ocak 1954'te İhvân-ı Müslimîn teşkilâtının kapatılması üzerine cemaatin önde gelenleriyle birlikte Seyyid de tutuklandı ancak ülke çapındaki gösterilerin ardından diğer tutuklular gibi serbest bırakıldı. Mayıs 1954'te daha önce kapatılan el-İhvânü'l-müslimûn gazetesini tekrar yayımladı. Gazete 5 Ağustos 1954'te yayımına son verdi.

Seyyid, 26 Ekim 1954'te Cemal Abdünnâsır'a karşı girişilen sözde suikasttan sorumlu tutulan İhvân-ı Müslimîn yöneticileriyle birlikte tutuklandı ve on beş yıl hapse mahkûm edildi. Hapishane şartlarında sağlığı iyice bozulan Seyyid Kutub, on yıl sonra Irak Devlet Başkanı Abdüsselâm Ârif'in girişimiyle Mayıs 1964'te tahliye edildi. Hapisten çıkınca Me'âlim fi't-ṭarîḳ'ı yazdı. Kitabın yayımlanmasından sonra İhvân-ı Müslimîn'i yeniden teşkilatlandırmaya çalıştığı iddiasıyla 9 Ağustos 1965'te tekrar tutuklandı. Bu kez idam cezasına çarptırıldı ve 29 Ağustos 1966'da idam edilerek şehit edildi.¹³

---

¹² Hizb el-Hey'etü's-Sa'diyyin, milliyetçi laik Wafd'dan ayrılan monarşi yanlısı liberaller tarafından 1936'da kuruldu; partinin başkanlığına 1944'te gelen Ahmet Mahir Paşa iflah olmaz bir İhvan düşmanıydı, İhvan'ın seçimlere girmesini engelleyince 1945'te öldürüldü, suikastın İhvan tarafından organize edildiği iddia edildi.

¹³ Yusuf el-Azzam, Şehid Seyyid Kutub, Dârü'l-Kalem: Dimaşk-Beyrut, 1908, s. 37-40; Hilal Görgün, "Seyyid Kutub", DİA, TDV Yayınları: İstanbul, 2009, c. 37, s. 64-68.

Seyyid Kutup'un Fikrî Hayatı

Seyyid Kutup'un fikri hayatını, çocukluk etkileriyle birlikte Mısır tarihinin

1. Napolyon'un Mısır Seferleri (1788-1801),
2. Muhammed Ali Paşa'nın Mısır'da yaptığı Batı yanlısı reformlar ve Paris'e burslu öğrenci göndermesi,
3. Vehhabiliğin Necd Çölü'nde güç kazanması ve Mısır'da Urabi Paşa'nın Osmanlı'ya karşı İngilizlere yakınlık duyan Arap milliyetçiliğini örgütlemesi,
4. İngiltere'nin Mısır'ı işgali,
5. Cemaleddin Efgani, Muhammed Abduh ve Reşid Rıza'nın Batı yanlısı söyleme cevap verme çabaları ve Abduh'un bu çabaları güçlendirmek için Batı pozitivisminden yararlanmayı bir yol görmesi,
6. Wafd Partisi'nin milliyetçi, laik ve sola eğilimli olarak vücut bulması ve partinin liberal kanadının ayrılıp Sa'diyyun Partisini kurması,
7. Mısır'da Batı etkisindeki edebiyatın 1930'lu yıllarda akım (mektep) oluşturacak boyutlara ulaşması,
8. İmam Hasan el-Benna'nın 1928'de İhvan-ı Müslimin teşkilatını kurması,
9. İsrail'in kurulması ve Arap ordularının yeni kurulan İsrail'e yenilmeleri,
10. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ulusalcı sosyalizmin Batılı sömürgecilerle İslam dünyası arasında bir aracı ideoloji olarak Müslümanlara dayatılması,

gelişmeleri etrafında ele alınmalıdır. Seyyid Kutup, bu gelişmelerin bir kısmından yararlanmış, bir kısmına ise tepki duymuştur. Kanaatimce bu yararlanma ve tepki, bir arada Seyyid Kutup'un fikriyatına geniş etkide bulunmuştur.

Öte yandan Arap İslam âleminin araştırmacıları, genel anlamda Arap İslam dünyasındaki uyanışı 1924'te Hilafetin kaldırılmasının yol açtığı arayışlarla başlatırlar. Oysa bu arayışın başlangıç tarihi 1908 II. Meşrutiyet Darbesi kabul edilmeli, uyanışın kökleri ise II. Abdülhamid Dönemi'nde aranmalıdır.

Zira II. Abdülhamid Dönemi, Arap İslam âlemi ile İstanbul arasında sıkı bir bağ oluştururken II. Meşrutiyet Darbesi'nin oluşturduğu şok, İstanbul'u gören Arap aydınlarını arayışa sevk etmiş ve bu arayış Arap İslam âleminde büyük bir fikri

hareketliliğe dönüşmüştür. Hilafetin kaldırılması ise bu fikri hareketliliği İslami hareket arayışlarına dönüştürmüştür.

Bu çerçeveyi dikkate alarak Seyyid Kutup'un fikri yaşamını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Seyyid Kutup, dayısı Ahmed Osman ve Abbas Mahmud Akkad'la Kahire'de buluştuktan sonra Mısır'ın siyasi ve edebî çevreleri içinde yer almıştır. Aynı süreçte bireysel temalı şiirler ve edebiyat eleştirisi yazmıştır.

Dönemin bütün büyük şair ve yazarları bir şekilde Batı'da eğitim almıştır ama Seyyid Kutup'un hocası Abbas Mahmud Akkad, İngiliz dil ve kültürüne derinden hâkim olmasına rağmen Batı'da eğitim almamıştır.¹⁴ Bununla beraber hemen hemen her yazar ve şair o dönemde ruhi ve İslamî meselelere yakınlık duymakla birlikte ne diğerleri ne de Akkad'ın "İslamcı" bir mütefekkir oldukları da söylenemez. Eski edebiyat karşıtlığı ve milliyetçiliği ile bilinen Akkad, Wafd Partisi'nin ideologudur; sonraki yıllarda kendisini İslamî eserlere vermişse de hiçbir zaman İslamî hareket içinde yer almamış ve 1960'ta talebesi Seyyid hapiste iken Abdunnasır'ın "Devlet Edebiyat Takdir Mükâfatı"nı kabul etmiştir.¹⁵

Bu noktada merak edilen ilk soru, Seyyid'in bu süreçte günlük yaşamında gayri İslamî haller içinde yer alıp almadığıdır. Kuşkusuz Seyyid Kutup, bir medrese hocası ya da bir dergâh mürşidi değildir; laik bir yaşam tarzına sahip aydınların içinde hayat süren bir yazı adamıdır. Bu hâli söz konusu günlük hâlinin merak edilmesine yol açmıştır.

Seyyid gibi önderlerin genelde sonradan tövbe ettiklerine dair inanışlar, tövbeyi teşvike yaradığından genelde bir şayia olarak yayılır.

İhvan arasında da Seyyid'in köyden Kahire'ye geçtikten sonra mülhidlik noktasına kadar gittiği iddia edilmiştir. Ne var ki bu konuda inandırıcı hiçbir kayıt yoktur. Bu konudaki en önemli kayıt, Mahmud Abdülhalim'in Seyyid'in çıplaklığa çağıran Fransızca bir makaleyi Arapçaya çevirip el-Ahram'da yayımladığıdır.

Seyyid'in en katı düşmanlarından ve Sisi'nin ilk dönemde kültür bakanı olarak atadığı Nemnem, el-Ahram'da hiçbir zaman böyle bir makalenin yer olmadığını iddia

¹⁴ Hilmi el-Nemnem, Seyyid Kutub ve Sevretü'l-Yuliyu (Seyyid Kutub ve Temmuz Devrimi), Miryet Li Neşr ve'l-Malumat: Kahire, 1999, s. 27-29.

¹⁵ Halit Zavalı, "Akkad, Abbas Mahmud", DİA, TDV Yayınları: İstanbul, 1989, c. 2, s. 267-269.

etmiştir.¹⁶ Ona göre Seyyid'in 1948'e kadar içki içtiğine dair iddialar bulunmakla birlikte Seyyid hiçbir zaman Batıcılığa meyilememiştir, çocukluğunda sağlam bir İslamî eğitim ve ardından Darü'l-Ulum'da okuyan birinin bu noktaya sürüklenmesinin de mümkün olmadığını öne sürmüştür.¹⁷

Seyyid Kutup, bizzat Yoldaki İşaretler'de bir dönem ruhi ve akli yapısının kültür tortularının baskısı altında olduğunu beyan etmiştir¹⁸ ama hiçbir zaman günahlar içinde yüzdüğüne veya inançsızlığa sürüklendiğine dair bir beyanda bulunmamıştır.

Kanaatimce Seyyid'in geçmişini retle ilgili beyanları da siyasi konumu ile ilgili kabul edilmelidir. Zira Seyyid, İslamî bir düşünceye ancak 1940'lı yılların sonunda ulaşmışsa da geleneksel İslamî inanıştan hiçbir zaman kopmamıştır.

Onun dönüşümü, siyasi dönüşüm sınırları içinde görülmelidir ki Seyyid bir yana sıradan bir Müslüman bile onun 1945 öncesi siyasi duruşuna baktığında dönüşümünü cahiliyeden İslam'a dönüş olarak görür. Çünkü Seyyid, bu dönemden önce kesinlikle bir İslamcı değildir aksine seküler siyasi partilerle birlikte.

Seyyid'le ilgili önemli bir nokta da onun neden Amerika'ya gittiğidir. Bilinenin aksine Seyyid Kutup, ABD'ye kendi isteğiyle gitmemiş; Muhammed Kutup'un bizzat ifadesiyle o dönemde Mısır hükümeti, Seyyid'in görüşlerinden rahatsız olmuş ve onu Mısır'dan uzaklaştırmak için ABD'ye göndermiştir. Diğer bir görüş ise Seyyid'in Batı'ya giden diğer Mısırlılar gibi değişeceği umuduyla ABD'ye gönderildiğidir.¹⁹ Ancak ondan duyulan rahatsızlık, henüz İslamî hizmetlerinden kaynaklı bir rahatsızlık değildir, Seyyid'in yönetimle ilgili genel şikâyetleri üzerine duyulan bir rahatsızlıktır.

Seyyid, 1945'te "Nerede Mustafa Kamil?" başlıklı bir makale yazarak çocukluğunun siyasi kahramanı Vatan Partisi kurucusuna duyduğu özlemi dile getirmiş ve bütün siyasi partilerle ilişkisini kestiğini beyan etmiştir. Aynı makalede bütün siyasi partilerin aynı kimliğe büründüğünü, geçmişe ait kaldığını, yeni nesillere hitap etmediğini, İngiltere'yi kahredecek bir programa sahip olmadığını ve kalplerinin vatan ve millet sevgisiyle tutuşmadığını yazmıştır. Hâlidî, o günlerden sonra

---

¹⁶ Nemnem, s. 33.

¹⁷ Nemnem, s. 33, 37, 40.

¹⁸ Yoldaki İşaretler, Hicret Yayınları: İstanbul, 1980, s. 72.

¹⁹ Nemnem, s. 43.

Seyyid'in Hür Subaylarla ve İhvan'la ilişkilerini geliştirdiğini ifade etmiştir.²⁰ Dolayısıyla 1945 yılı Seyyid'in günlük politika içinde bir çözüm arayışından devrimci bir çözüm arayışına geçiş yılı olmalıdır. Ne var ki bu siyasi dönüşüme rağmen, Seyyid, fikir ve akıl adamı olarak görüp maneviyat açısından zayıf gördüğü Akkad'la 1922'de buluşan yolunu ancak 1948'de ayırmıştır.²¹

Seyyid Kutup'un bu süreçten önceki tek İslamî eseri, 1939'da makale yazarak başladığı ve Nisan 1945'te yayımladığı Kur'an'da Edebî Tasvir'dir. Seyyid, sürecin sonunda ise Nisan 1948'de "Kur'an'da Kıyamet Sahneleri"ni yayımlamıştır.²²

Seyyid'in ilk siyasi eseri "İslam'da Sosyal Adalet"i yazmaya başladığı günlere denk gelen bu ayrılıktan sonra Seyyid, Akkad'a karşı saygısını korumuşsa da Akkad ve hatta Akkad'ın muhalifleri çok sayıda makale yazarak Seyyid'i edebiyatı terk ettiği gerekçesiyle şiddetli bir şekilde eleştirmişlerdir.²³

Seyyid, "İslam'da Sosyal Adalet" kitabını ABD'ye gitmeden önce 1948'de tamamlamış, kendisi ABD'de iken kitap Muhammed Kutup'un çabaları ile 1949'da yayımlanmıştır.

Kanaatimce, 1908 Meşrutiyet Devrimi'nden 40 yıl sonra yazılan bu eser, İslamî fikriyatın bir bakıma 40 yaşına gelip olgunlaştığını ve doruk noktaya ulaştığını gösteren bir simgedir. Bilinenin aksine Seyyid, fikri olgunluğuna ABD'de değil, Mısır'da ulaşmıştır ve işin özünde İslam'da Sosyal Adalet eserindeki fikirlerine vefatına kadar çok şey eklememiştir.

Hâlidî, Seyyid'in İslamî kitaplarını 5 sınıfa ayırmıştır:

1. Kur'an'ın sanat yönünü, güzelliğini vurgulayan eserleri: Kur'an'da Edebî Tasvir ve Kur'an'da Kıyamet Sahneleri bu sınıfa girer.

2. 1954 öncesi yazdığı İslamî eserler: İslam'da Sosyal Adalet, İslam Kapitalizm Çatışması, Dünya Barışı ve İslam, İslamî Etüdler.

3. Cezaevi'nde yazdığı kitaplar: Din Budur, İstikbal İslam'ındır, İslam ve Medeniyet, İslamî Tasavvurun Hassasiyetleri.

4. Kur'an'ı tefsir etmek üzere yazdığı eserler: Fizzilâl ve Yoldaki İşaretler.

---

²⁰ Hâlidî, s. 98-100.

²¹ Hâlidî, s. 135.

²² Hâlidî, s. 378.

²³ Hâlidî, s. 136-138.

5. 1965'ten sonra ve şahadetinden hemen önce yazdığı eser: İslamî Düşüncenin Direnişi (şahadetinden 20 yıl sonra yayımlanabilmiştir).

Ama kanaatimce Seyyid Kutup'un siyasi eserlerinin özü, "İslam'da Sosyal Adalet" ile "Yoldaki İşaretler" eserleridir. Fizzilâl, bu eserlerin genişçe bir izahı, diğer eserleri ise destekleyici mahiyettedir.

Seyyid Kutup, eğer fikriyatı ideoloji kavramıyla anlatılabilirse ideolojisini "İslam'da Sosyal Adalet" ile tamamlamıştır; "Yoldaki İşaretler" ise sadece bir manifestodur. Seyyid, İslam'da Sosyal Adalet'le edebî ağırlıklı önceki hâlden uzaklaşmış ve artık yol gösterici bir kılavuz olmuştur. Zira Seyyid, bu kitapta aslında çağın Müslüman'ını ilgilendiren ana hususların neredeyse tamamına değinmiştir.

Seyyid'in Fikriyatı (İdeolojisi)

Kanaatimce Seyyid'in her âlimde bulunabilecek görüşleri bir yana bırakıldığında onun temel fikriyatı, İslam'ın bir sosyal adalet nizamı olduğudur.

Seyyid, kendi gününe kadar söylenmiş meseleler konusunda yeni bir şey getirmiyor. İslam'ın çözülmüş sorunlarını yeniden açmıyor. Kendisinden önce yazılanları tahlil ediyor ve onlar arasında bir tercih yapıyor.

Bu noktada hiçbir mezhebin ve meşrebin mutlak saliki değildir. Hangi görüşü tercih edilebilir bulursa onu çekinmeden dile getiriyor. Ancak nihayetinde kendisi asrın bir âlimidir. Asrı okuyor ve asrın kavramları içinde İslam'ın baştanbaşa bir sosyal adalet olduğu sonucuna varıyor.

Ona göre İslam'da insanî eşitlik, vicdan özgürlüğü ve mutlak adalet vardır ve bunların hiçbiri güncel ideolojilerdeki anlamı ile yoktur.²⁴

Seyyid'in bu ana görüşü dışındaki bütün görüşleri kanaatimce teferruattır ve sadece bu görüşe hizmet eden yardımcı görüşlerdir.

Seyyid, Kur'an, hadis ve fıkıh ilimlerine vakıf olduğu gibi İslam tarihine de vakıftır. Seyyid, günün ideolojilerine bakıp hiçbirinin İslamî olmadığına açıkça hükmetmekte ve bu hükmünün gerekçesini ortaya koymaktadır.

---

²⁴ İslam'da Sosyal Adalet, Beka, s. 342.

Bu dönemde, İdeolojiler bir kenara bırakılınca çağının akımı olarak geriye “toplum hâkimiyeti” kalmaktadır.

“Toplum hakimiyeti”nin bir tür “adil hakimiyet” olarak kabul gördüğü, doğruların toplumun kabulü ile belirlemenin mutlak doğru olarak öne sürüldüğü bir çağda Seyyid, Kur’an, hadis ve fıkıh ışığında gününün Müslüman toplumunu inceliyor ve bu toplumun tarif edilen ve ilk örneği Asr-ı Saadet’te görülen toplum olmadığını, bu toplumun cahiliye toplumuna daha çok benzediği hükmüne varıyor.

Bu hükümle aslında toplumu reddetmiyor, mevcut toplumu hakem seçilecek toplum olarak görmüyor, değiştirilmesi gereken bir toplum olarak belirliyor ki kendisi esasen toplumun bir inşa olduğuna inanıyor.

Seyyid, ideal bir toplumun üretilmesinde mutlak bir şekilde İslam’ın esas alınmasından yanadır, her tür sentezciliğe karşıdır.

Ona göre, ortada çok net bir program vardır ve programın uygulama örneği de mevcuttur. O hâlde yapılması gereken bu programın başarıyı getireceğine inanmak ve onu uygulamaktır. Bu programa inananlar için onu icra etmek zor değildir.

Bu programa göre önce örnek insanlar yetiştirilir, bunlar İslam cemaatini teşkil eder sonra bu İslam cemaati toplumu değiştirmek üzere seferber olur, toplumun vicdanını İslam’a yöneltinceye kadar davet ve mücadelede bulunur. Bu uğurda cenneti hedefleyerek bütün her tür fedakârlığı gösterir ve nihayetinde zafere erer.

Müslümanlar yeter ki kafalarını bulandırmassınlar; Kur’an ve sünnete önyargısız, Allah’ın mutlak hâkim olduğu, tartışılan konunun mutlaka Allah ve Resulüne götürülmesi gerektiği konusunda anlaşsınlar...

Bu İslam tarihinin, Müslüman birikiminin reddini gerektirmez; aksine Müslüman birikiminden de yararlanmak gerekir. Bunun için Batı’nın tarih anlayışı ve yabancı felsefe yaklaşımı bir kenara bırakılmalı, Müslümanlar, kendi tarih anlayışları ve düşünüş tarzları ile tarihe, düşünüşe, edebiyata ve toplumsal birikime bakmalılar, tecrübelerini onunla derlemeliler.

Ona göre, fizik, kimya gibi ilimlerde yetkin Müslüman varsa ondan yararlanılır yoksa dışarıdan istifade edilir. Ama beşeri ilimler, dışarıdan öğrenilmez, Müslümanlar, derhal kendi beşeri ilimlerini inşa etmeliler, kendilerine ait bir dünya kurmalılar.

Seyyid Kutup, bu görüşleri henüz 1948’de İslam’da Sosyal Adalet’te dile getirmiştir. Yoldaki İşaretler’de bu görüşleri sadece bir tür anayasa, bir tür manifesto gibi özce vermiştir. Onun 1948’den 1964’e kadar ki yolculuğunda görüşlerine eklediği yegâne görüş ise İslam’da Sosyal Adalet’te değinmediği başarıya ulaşma yoludur.

Seyyid, İslam’ın sentezlenmesine karşı çıktığı gibi kendi gününün tecrübe ve gerçeğine de bakarak Müslümanların önce kendileri olmaları, başka örgütlenmelerin gölgesinde kalacak şekilde başka yapılara örgütlenme bağlamında yamanmamaları gerektiği vurgusu yapmıştır. Bu bağlamda tefsirinin adının Fizzilâli’l-Kur’an olması da manidardır.

Zannederim, en çok bu konuda bütün İslam âlemini etkileme gücüne ulaşmıştır. İslam’da sosyal adalet, galiba günün Müslüman önderliğine ağır gelmiş, ayrışma ise kolayca kabul görmüştür.

Seyyid’in bu görüşünün en başarılı örneği, Türkiye’dir. Gerek Necmettin Erbakan gerek genç Müslümanlar, 1970’lerden itibaren “Biz, kendimiz olarak var olmasak anlaşılmayacağız, bir yere varmayacağız” sonucuna vardılar ve bunu genelde tatbik ettiler.

Sol’dan zaten uzaktılar ama bu öğretisi ile yollarını Sağ’dan da ayırdılar ve zamanla Sağ’ın liderliğini içine alacak büyüklüğe ulaştılar.

Hâlbuki Seyyid öncesi Müslümanlar, İslam âleminin neredeyse bütününde başkalarının önderliğine sığınmış durumdaydılar. O sığınma hâle devam etseydi hiçbir zaman İslamî partiler, sendikalar ve diğer kuruluşlar oluşmazdı. İslam Konferansı Teşkilatı’nın kuruluşu bile Seyyid’in görüşlerinin bir karşılığı olarak görülmelidir. Kuruluş, dünyadan ayrı bir yol edinmekle Seyyid’in görüşlerine uygundur, ayrıca kurucu fikir sahibi Melik Faysal da Seyyid’den en çok yararlanma iddiasındaki devlet adamıdır.

Seyyid’in Anlaşılma Biçimi

Seyyid, kendi yakın dünyasında ihtiyatla karşılanmıştır. İhvan’ın mürşitliğinin Seyyid’i reddettiği görüşü tamamen bir dezenformasyondur. İhvan mürşitliği, İslamî yapısı itibari ile ihtiyatlıdır; yapıları dışında yetişen Seyyid’in Üstad Mevdudî ‘den ne

kadar beslendiğini ve bunun kendilerini nereye götüreceğini başta Hasan el-Hudeybi olmak üzere İhvan önderleri anlamaya çalışmışlardır. Ama makul tahlil sürecinin ardından İhvan, Seyyid'e tereddütsüz bir şekilde sahip çıkmıştır. Bu konu ilgili açıklamalara bakıldığında hiçbir tereddüde mahal bırakmamaktadır.

Seyyid'in Sosyal Adalet kitabı yazıldıktan hemen sonra ABD'den mühim İslam araştırmacıları tarafından İngilizceye çevrilmek istenmiş ve nihayetinde Seyyid'in tercih ettiği isim tarafından derhal çevrilmiştir. Dolayısıyla Seyyid, çok kısa sürede yankı uyandırmıştır, öte yandan Seyyid, Abdünnasır'ın Sovyetler ziyaretinden hemen sonra İslam âleminin söz sahibi bütün isimlerinin ricasına rağmen, üstelik Abdünnasır'ın İsrail karşısında büyük desteğe muhtaç olduğu bir süreçte anlaşılabilir bir şekilde idam edilmiştir. Sürece bakıldığında idamın dış yönlendirilme ile yapıldığı neredeyse kesindir.

Seyyid'in en büyük talihsizliği ise onun (19. Yüzyıl Avrupa toplumu gibi yeni düşüncelere açık bir toplum karşısında değil) İslamiyet'ten hemen önceki Bizans ilahiyatını andıran, teferruatçı bir ilim çevresi yapısıyla karşı karşıya kalmasıdır. Ehl-i Sünnet'in "kulleteyn" ve "maslahat" yaklaşımından kopan, o büyük stratejinin "İslam'ın yararına mıdır, değil midir?" esaslı ana değerlendirmesini bir yana bırakan, kişileri diskalifiye ederek kendini teferruat üzerinden onların büyük önerilerinden koruyan yozlaşmış bir ilim dünyası Seyyid'in adeta felaketi olmuştur.

Adamlar, havuzun içindeki suya kulleteyn yaklaşımı ile değil, içinde sinek olduğuna hükmettikleri ayrıntılarına takılmışlar ve havuzun tümüne o ayrıntı ile hükmetmişler, üstelik Seyyid'in kendisini tekfircilikle itham etme pişkinliği ile...

Bu yoldan çıkmış ilmi yaklaşımın ana sorunu söz konusu hususta Ehl-i Sünnet'ten uzaklaşmadır, diğer sorunu ise günün gerçekliği konusundaki cehaletidir.

Bizde ilmiyenin ezici çoğunluğu, metin ilmiyesidir ki günümüzde bu arşiv memurluğu hükmünde görülür. Bu ilmiyenin çağı okuma kabiliyeti yoktur. Bunun için Seyyid'i anlamamıştır. O ilmiye, kendisini hâlâ İslam çağında zannediyor, sosyalistleşmiş, üstelik sosyalist örgütlenme içinde yer almış liderlerin tutumlarını Hz. Ömer efendimiz gibi önderlerin içtihat hakkı ile bile açıklayabiliyordu.

Seyyid, "komünizm gelip geçicidir, asıl tehdit ABD'nin liberal-kapitalizmidir", derken ilmiye çevrelerimiz "ama ABD ehl-i Kitap olarak Sovyetlerden evla değil midir?", tezi ile öne çıkabilmişlerdir.

Seyyid, Neo-Haçlılık ve Yahudi uyanışının bütünleştiğini görebilmiş, bunun sürmesinin Müslümanlara maliyetini fark etmiş, sosyalizmi bunun içinde bir teferruat olarak görmüştür. Ama o devasa Ehl-i Sünnet yaklaşımının ardından resmin bütünü değil, hep teferruatı gören ilmiye çevrelerinin Seyyid'i anlaması hakikaten zordu. Galiba Seyyid şehid olmasaydı İslam dünyasında sıradan bir düşünür olarak vefat eder giderdi.

Öte yandan ABD, zamanla Seyyid'in İslam dünyasını kendi aleyhine sürüklenme yaklaşımından ürkmüş ve Müslümanların bir imkânını soruna dönüştürme yoluna gitmiştir.

Seyyid, varlığa bakışta birlikçidir. O, İslam'ın hak oluşunu büyük ölçüde “birlik teorisi”yle ifade eder.

Ona göre, bütün varlık Allah'ın eseridir ve insan dışında, tercih hakkı olmadan O'na itaat eder. Kendisine imtihan gereği tercih hakkı verilen insanın saadeti ise ancak itaati seçip bu birliğe katılması ile mümkündür.

İnsanlık, itaat içinde birlik üzere olursa dünya barışı sağlanır; insanlığı bölen ırkçılık batıl olduğu gibi, sınıfçı yapılar da batıldır.

Ümmet, bir bütündür; ümmeti bölmeye çalışan, onu kendi içinde dilimleyen yapılar da batıldır.

Başka bir ifadeyle, Seyyid'in fikriyatı, “varlıkta birlik, insanlıkta birlik ve ümmette birlik”tir.

Seyyid, bütün beşeri ideolojilerin insanla tabiat arasına girdiğine, insanı tabiattan kopardığına inanır.

Bütün ırkçı ve sınıfçı yaklaşımların insanlığı böldüğüne inanır.

Bununla beraber, İslamî birikimi bir bütün olarak görür, herhangi bir İslam içi yapıya yönelik eleştirisi onu o yapının imkânlarından yararlanmaktan alıkoymaz.

Bunun için İbn Teymiye'den yararlanırken Emeviler meselesine yaklaşımı ona hiç uymaz. Tasavvuftan yararlanmayı da İbn Teymiye'yi kınama için sebep görmez.

Meseleleri açıklarken fazlasıyla Gazzalî mantığına bağlıdır oysa Gazzalî'nin kelim ile ilgili tartışmalara dâhil olmasını fuzuli görür.

Seyyid Kutup, kendisinden önceki İslamî fikriyatın herhangi bir yapısının mutlak muhalifi değildir, 20. yüzyıldaki İslamî arayışı tamamlayan bir âlimdir.

Seyyid'in bu bütüncül yaklaşımı, Müslümanlara geniş bir fırsat vermişken bu aleyhinde kullanılır. Seyyid'in fikriyatı Suudi aracılığıyla, İslamî hareketlerin Müslüman toplumdaki ve siyasi süreçten kopması için araçsallaştırılmak istenir.

Seyyid Kutup'u, kendisini ona talebe olarak görerek yanlış anlayanlar olmuş ve bu ilk anda et-Tekfir ve'l-Hicre'nin oluşmasına yol açmıştır. Ama Seyyid'in daha geniş bir sahada yanlış anlaşılması planlıdır, Suudi enstitülerinin eseridir.

Seyyid, evliya menkıbeleri ile büyümüştür, özü itibari ile sufidir; onu İmam Hasan el-Benna'nın imamlığına tabi olmaya götüren de budur. Onun zihin dünyasında Rabi'atü'l-Adaviye'nin imanı doruk imanlardandır. Ama Seyyid, asla Vahdet-i Vücutçu değildir.

Suudi enstitüleri, bir yandan Seyyid'i İbn Teymiye'den yaptığı alıntılarla Vehhabeleşirmeye kalkışırken öte yandan Medhalilik üzerinden Vahdet-i Vücut'cu göstermeye kalkışmışlardır. Vakanın garip yanı, Vahdet-i Vücut'a yakın sufiler de Seyyid'i bizzat o aşırı Vehhabi grubun tezleri ile eleştirmişlerdir.

Bu konuda elimde bulunan kayıtlar, hepinizi dehşete düşürecek niteliktedir.

Seyyid'e yapılan en ağır kötülük ise yine Suudi Arabistan'da yapılan üretimlerle Seyyid'in hikmetten uzak silahlı anarşist yapıların ideologu olarak öne sürülmesidir.

Her sözünü bir hikmete dayandıran Seyyid ile “Şunu Kur'an demiş, bu konuda söz söylemek küfürdür, düşünme hakkı yoktur!” diyen tekfirci yapılar Seyyid'e en uzak yapılardır. Ama bunlar Seyyid'in talebeleri olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Bu kimi Karamatilerin kendilerini Hz. Ali'nin yolunda göstermeleri kadar ağır bir iftiradır.

Seyyid, insan aklının zorlandığı istiva, yüce Allah'ın sıfatlarının niteliği gibi hususlarda Kur'an ve Sünnet'le yetinmeyi yeterli görmüş, insan sahasında ise Kur'an, Sünnet ve Selef-i Salihin'in görüşleri doğrultusunda fazlasıyla içtihatdan yanadır. Nihayetinde onun en büyük eseri bir rey tefsiridir.

Seyyid'in Etkileri

Son devirde Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam açısından köktencilik üzerinde çalışan İngiliz Dinler Tarihçisi Karen Armstrong, Seyyid Kutup'un "Yoldaki İşaretler" kitabı için "Sünni köktendinciliğin 'İncil'i" ifadesini kullanmıştır.²⁵

Kimi araştırmacıların "İslamcılığın 20. Yüzyıldaki Kutbu" dedikleri Seyyid Kutup, İslam dünyası üzerindeki etkisi çok sayıda araştırmaya konu olmuştur.

Seyyid Kutup'un İslam dünyası üzerindeki etkilerini araştıran John Calvert'e göre Seyyid Kutup'u kendisinden önceki Müslüman düşünürlerden daha çok öne çıkaran, onun İslami düşünceyi bir ideoloji formatında sistematize etmesi ve İslam dünyasındaki farklı yönetimlerle modern Batı'nın hegemonyasındaki sahada muhalif bir program olarak ortaya koymasındadır. Ona göre Seyyid Kutup, İslam'ın yalnız bir din olmadığını, ekonomik, sosyal ve siyasi bir bütünlüğe sahip bir nizam olduğunu ispatlamaya çalışmış ve bu düşüncesiyle İslam dünyasını etkisi altına almıştır.²⁶

Yakın bir döneme kadar Seyyid Kutup'un daha çok "radikal" diye nitelenen hareketler üzerindeki etkisi konuşuluyordu. Ama seçimli siyasetin İslam aleminde yaygınlaşması ile Batılı (Neo-Oryantalist) araştırmacılar, Kutup'un seçimli siyaseti tercih eden hareketler üzerindeki etkisi üzerinde odaklandılar. Nitekim eserini 2009'da hazırlayan Calvert de araştırmasının henüz giriş bölümünün ilk satırlarında Kutup'un bu tür hareketler üzerindeki etkisine şu ifadelerle dikkat çekmiştir:

"Faslı Neo-Muhafazakar Tevhid ve Islah Partisi'nden Faslı siyasetçi Abdullah Benkirane, Kutub'un Yoldaki İşaretleri'nin kendi düşünce dünyasındaki etkisini şöyle ifade eder: 'Ona teşekkürler olsun. Onun sayesinde anlamaya başladım. O, benim hayatımı tamamen değiştirdi.' Cezayir İslami Kurtuluş Cephesinin önde gelen sözcülerinden Ali İbn Hac, ilahi yönetimin zorunluluğunu anlatmak için Seyyid Kutup'tan istifade ettiğini söylemiştir. Kutup'un İslam'da Sosyal Adalet kitabını 1949'da Farsçaya çeviren, kitabı 'Komünizm, Kapitalizm, Emperyalizm ve Sosyalizme karşı İslamî çözümleri bugünün tarzında ortaya koyuyor' şeklinde tanıtmıştır. Tunus İslamcı Nahda Partisinin lideri Raşid el-Gannuşi, 1960'larda İslamcılığı benimsedikten sonra, kendisini nasıl özellikle Kutub'un eserlerini

²⁵ <https://kadirilim.wordpress.com/2017/12/03/islamci-siddet-bati-kucumsemesinin-dolayli-bir-urunudur/>

²⁶ John Calvert, Sayyid Qutb and the Origins of Radical Islamism", Oxford University Press: Oxford, 2009, s. 4.

okumaya verdiğini anlatır. Moro İslami Kurtuluş Cephesinin lideri ve ideologu olan Şeyh Selamet Haşimî, kendi anavatanları olan Filipinlerdeki Bangsamora’da İslam devriminin tohumlarını atmak konusunda Kutup’tan ilham aldığını belirtir. Suudi Arabistanlı öğrenci Cemal Halife, Seyyid Kutup’u okumaya başladıktan sonraki duygularını şöyle belirtir: ‘Biz, 1976-77’de Seyyid Kutup’u okuduk. Zira Seyyid Kutup, İslam’ın hayatın yolu olduğu üzerinde yoğunlaşıyordu. O dönemde onun bu düşüncesi her Müslüman’ı etkiledi.’ İran İslam Cumhuriyeti tarafından Kutup’un 1966 yargılamaları sırasında çekilmiş bir resmi ise 1984 yılında İslam devrimi vurgusundan dolayı posta pulu olarak basılmıştır.”²⁷

Calvert’in alıntılarla tasvir etmeye çalıştığı Seyyid Kutup’un İslam dünyasındaki etki alanında İran önemli bir yere sahiptir. İhvan-ı Müslimin ile İran’daki İslamî hareketler arasında henüz erken dönemde iletişim kurulmuştur. 1948’de Mısırlı ve İranlı âlimlerin katılımıyla “Darü’t-Takrib Beyne’l-Mezahibi’l-İslamiyye” kurulmuş; bu çerçevede Hasan el-Benna ile İranlı Muhammed Taki el-Kumî görüşmüşlerdir. El-Kumî, Mısır’a gidip İhvan-ı Müslimin’in genel merkezini ziyaret etmiştir. Hasan el-Benna’nın 1948’de Hac’da Ayetullah el-Keşanî ile de görüştüğü bilinmektedir. 1954’te Nevab Safevî Mısır’a gitmiş ve İhvan’ın genel merkezinde görüşmelerde bulunmuştur. Safevi’nin İran’da Fedayan-i İslamî’yi İhvan tarzında kurduğu düşünülmektedir. Safevi, 1953’te Suriye’de Mustafa Sibai’yi de ziyaret etmiş, kendisine Şii gençlerin laik ve kavmiyetçi hareketlere ilgi duydukları anlatılınca “Gerçek bir Caferî olmak isteyen İhvan-ı Müslimin’in saflarına katılsın” demiştir. Seyyid Kutup’un eserleri İran’da bizzat Ali Hamaney tarafından Farsçaya çevrilmiştir.²⁸ Hamaney’in Üniversiteler Temsilciliği, 2015’te Tahran Üniversitesi’nde “Seyyid Kutup’un Eser ve Düşünceleri” konulu iki günlük bir panel düzenlemiş, Seyyid Kutup’u üniversite gençliğine tanıtmaya yönelik bir etkinlik gerçekleştirmiştir.²⁹

---

²⁷ Calver, a.e., s.3.

²⁸ Ahmed Yusuf, a.e. s. 23-27.

²⁹ <http://www.islamianaliz.com/haber/iranda-seyyid-kutup-paneli-duzenlendi-ozel-haber-14232?id=14232#sthash.iihE9iAC.dpbs>

Seyyid Kutup'la İlgili Son Görüşler

Seyyid Kutup üzerine araştırmalar devam ediyor. Son dönemde onu İslamcılığın Marks'ı diye adlandıranlar olduğu gibi Adam Smith'le kıyaslayan çalışmalar da yapılmaktadır.

Fransız yazar Lisli İfaniz, "Seyyid Kutup: İslam Devriminin Marks'ı" diye bir eser kaleme almış, eser ikhwanwiki sitesinde Arapça olarak yayımlanmıştır.³⁰ Son dönemde Seyyid Kutup üzerine en çok adı geçen yazarlardan Mısırlı yazar Adnan Musallam "From Secularism to Jihad: Sayyid Qutb and the Foundations of Radical Islamism" isimli çalışması ile kendisinden söz ettirmiştir. Kehaan H Manjee adlı ihtisas öğrencisi "Adam Smith and Sayyid Qutb: A comparison of two different worldviews" başlıklı tezinde Seyyid'le Smith'i karşılaştırmıştır. Pentagon'un terör uzmanlarından Paul Berman'ın "The Philosopher of Islamic Terror (İslamî Terörün Filozofu)" yazısı kanımca Seyyid Kutup hakkında yazılmış en önemli yazılardandır.

Seyyid hakkında İslam dünyasında en çok muhalif alışma Medhalfer tarafından yapılmıştır. Grubun bizzat lideri Rebi' b. Hadi Umeyr el-Medhalî, Seyyid Kutup üzerine dizi eserler kaleme almıştır. Medhalî'nin "el-Avasım Mima Fi Kütübî Seyyid Kutup Mine'l-Kavasım" eseri Seyyid Kutup muhaliflerinin baş kitaplarından biri olarak kabul görmektedir.

Aynı gruptan, İmad Abdurrıza "Min Tavami Seyyid Kutup" başlığı altında el-Ahrâm'da yayımlanan altı yazılık yazı dizisinde Medhalî'nin görüşlerini gazete diliyle aktarmıştır. Aynı görüşler, Mısır Başmüftüsü Ali Cuma tarafından da dillendirilmektedir.

En güncel çalışmalardan biri ise Hamid Dabbaşî adlı İranlı ve muhtemelen Pentagon danışmanı yazar tarafından kaleme alınan "İslam'ın Kurtuluş Teolojisi: İmparatorluğa Direniş" adlı eserdir.

Dabbaşî, İslam dünyasının zoraki olarak sürüklendiği radikallik ve ılımlılık koridorundan çıkıp Seyyid Kutup ve istifade kaynaklarına bir daha bakması

³⁰https://www.ikhwanwiki.com/index.php?title=%D8%B3%D9%8A%D8%AF_%D9%82%D8%B7%D8%A8:%D9%83%D8%A7%D8%B1%D9%84_%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%83%D8%B3_%D8%A7%D9%84%D8%AB%D9%88%D8%B1%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9

durumunda küresel imparatorluğun büyük bir meydan okuyuşla karşı karşıya kalacağını söylüyor.

Bu söylem, Seyyid Kutup'u yeniden ABD'ye yakın çevrelerin hedefi haline getirdi, geçmişte Müslümanlar arasında bölünme olsun diye Seyyid'in kitaplarını yayan Suudi Arabistan ve diğer yapılar Seyyid'e yönelik yasaklar getirmeye başladılar.

Selefilerin Seyyid Kutup'la İlgili görüşleri

Selefiler, Seyyid Kutup'un İhlâs Suresi ve Hadid Suresi'nin ilk ayetinde Vahdet-i Vücut'u savunduğunu iddia etmişlerdir.

Yine Selefiler, onun Hz. Osman ve Emevilerle ilgili hataya düştüğüne inanıyorlar. Bu ikinci görüş Sufiler tarafından da paylaşılıyor.

Sufiler, ayrıca Seyyid Kutup'un "cahiliye toplumu" kavramını toplumu tekfir etmek olarak anlamışlardır. Oysa Seyyid'in kardeşi tekfir etmeme hususundaki hassasiyetini özellikle vurgularken³¹ Seyyid'in cezaevi arkadaşları, onun büyük günah işleyen kişilerin arkasında namaz kıldığını açıkça ifade etmişlerdir.³² Ayrıca Seyyid bazı kitaplarında anne ve babasına yönelik ithaflarını hiçbir zaman geri çekmemiştir.

---

³¹ Seyyid Kutub'un tekfir etmeme hususundaki hassasiyeti için Muhammed Kutub'un kitaplarına yazdığı mukaddimeye bakılabilir; Muḳavvemâtü taşavvuri'l-İslâmî, "Mukaddime", Dârüş-Ş-Şurûk: Beyrut, 1997.

³² <https://www.youtube.com/watch?v=Zk6GBwBh-zo>

